

ELIBERAREA STRIGONIULUI REFLECTATĂ ÎN PATRU MEDALII AFLATE ÎN COLECȚIA MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI DIN CLUJ-NAPOCA

CLAUDIA M. BONȚA

În 1681, prin tratatele de la Zurawna 1676 și Bagçesaray 1681 (încheiate în urma războaielor cu Polonia și Rusia) Imperiul otoman, aflat în plină decadere, atinge limita maximă a întinderii sale teritoriale. Activitatea de reinstaurare a ordinii interne depusă de Küprülü Mehmed pașa (1656–1661) a permis relansarea liniei politice fundamentale a Porții în Europa, orientată pe direcția Viena – Roma¹. Se dorea refacerea puterii ofensive a Imperiului otoman și extinderea puterii semilunii în Ungaria de vest și Austria iar noul mare vizir Kara Mustafa pașa (1676–1683) și-a fixat drept obiectiv suprem încercuirea Vienei și apoi a Romei. Eșecul tratatelor diplomatice turco-austriece vor duce la proclamarea stării de război între cele două părți și în vara anului 1683 marele vizir Kara Mustafa pașa declanșează campania pentru cucerirea Vienei².

Contraofensiva austriacă, sprijinită financiar și de Savoia, Toscana, Genova, Spania și Portugalia, organizată cu sprijinul militar al Bavariei și al Saxoniei a fost pusă sub comanda capabilă a general-locotenentului ducele Carol de Lotaringia. Planul tactic prevedea preîntâmpinarea turcilor prin cucerirea cetăților Gran și Neuhesl înaintea sosirii armatelor turcești însă trupele imperiale nu au reușit această operație în timp util și au fost obligate să se retragă dincolo de râul Raab. Atacul tătarilor i-a silit să se retragă din nou³ în așteptarea întăririlor care au sosit treptat – contingentele din Bavaria, Saxonia, trupele suabo-francone și la urmă, polonezii conduși de regele Ioan Sobieski care a preluat comanda asupra trupelor creștine. Frontul comun alcătuit din

¹ Călin Felezeu, *Statutul Principatului Transilvaniei în raporturile cu Poarta otomană*, 1996, p. 110–113.

² Jean Bérenger, *Istoria Imperiului Habsburgilor. 1273–1918*, 2000, p. 257–265.

³ Erich Zöllner, *Istoria Austriei de la începuturi până în prezent*, vol. I, 1997, p. 310–312.

Imperiul habsburgic, Polonia, Veneția și Sfântul Scaun, condus de regele polonez Ioan Sobieski va reuși să despresureze Viena la 12 septembrie 1683. Înfrângerea turcilor a fost nimicitoare⁴. Armata condusă de ducele de Lotharingia a trecut la ofensivă cucerind la 21 octombrie Strigoniul iar la 26 octombrie orașul Gran. Contraofensiva planificată a continuat și în august 1685 a fost cucerit Neuheßl iar Buda va fi eliberată în toamna anului 1686; trupele imperiale au cucerit majoritatea cetăților ungurești și după victoria de la Harsány lângă Mohács din 12 august 1687 habsburgii pătrund și în Ardeal⁵. Victoriile militare au impus voința lui Leopold I în Europa centrală. Optând pentru continuarea războiului după eliberarea Vienei, Leopold I a deplasat de fapt centrul de greutate al monarhiei înspre răsărit.

Noile realități politico-militare au fost consfințite prin pacea de la Karlowitz din 1689 pe baza căreia Poarta a fost silită la defensivă marcând astfel începutul declinului otoman într-o epocă în care Austria va contabiliza noi teritorii în est prin „recuperarea” acestora de sub stăpânirea turcească în folosul propriu. Bilanțul celor 4 ani de război, din 1683 până în 1687, este spectaculos: contraofensiva, condusă de Carol de Lorena, i-a respins pe turci la 350 de kilometri sud de Viena. Austria devine la sfârșitul secolului al XVII-lea o mare putere militară iar teritoriile sale își dublează practic întinderea⁶.

Ecoul victoriilor militare austriece se prelungește până în monetării iar atelierele gravează medalii comemorative celebrând aceste evenimente și începutul unei noi epoci de prosperitatea economică și reconstrucție. Înflorirea civilizației baroce este strâns legată de succesele militare ale Casei de Austria și de progresele Contrareformeii.

Eliberarea Strigoniului a fost parte din campania antiotomană a anului 1683, iar patru dintre medalii aflate în posesia cabinetului numismatic al Muzeului Național de Istorie al Transilvaniei Cluj-Napoca fac referire la acest eveniment.

Prima dintre medalii, foarte bine conservată, celebrează eliberarea Strigoniului⁷: medalia din argint cu diametrul $D = 35,6$ mm aparține colecției Esterhazy, inv. N57207.

Av.: K; semicircular: **SERVIAT, QUISÆ VIIT.** [Să se supună cel care a fost crud]⁸; în câmp: personificarea zeiței Victoria, prezentată într-o tunică lungă

⁴ *Ibidem*, p. 311.

⁵ *Ibidem*, p. 312.

⁶ Andrew Wheatcroft, *Habsburgii. Personificarea unui imperiu*, 2003, p. 328.

⁷ József Weszerle, *Hátrahogyott érmészeti táblái*, Budapesta, 1911, C, pl. XI/5.

⁸ Pentru traducerea legendelor am apelat la teza dr. Livia Călian, *Heraldică medalistică central-europeană, sec. XVII-XIX*.

învolverată, având în mâna dreaptă o cunună de laur iar în stânga o ramură de palmier. Zeița calcă peste cadavrele dușmanilor privind înapoi spre trofee de război, arme înfipte în pământ: săbii cu garda încovoiată, arcuri, săgeți steaguri. Prezentarea este dinamică, vivace. Poziția Victoriei este ușor nefirească, pare să-și târască piciorul drept într-o fandare largă prea puțin grațioasă. Coiful cu penaj acoperă capul răsucit din profil, cu ovalul feței rotunjit încadrat de șuvițele de păr. Victoria este nemiloasă, figura hotărâtă nu privește deloc spre victime, pare că-și face loc cu ramura de palmier deschizând calea părții învingătoare, dând impresia unei avangarde a învingătorilor spre care întinde coroana de laur ca o promisiune menită să-i facă pe aceștia s-o urmeze. Corsajul rochiei mulate lasă să se întrevadă generos formele feminine ale zeiței, sânii și abdomenul rotunjit, iar de sub faldurile generoase ale tunicii se întrevede genunchiul plin, rotund, flexat, pus în avântul ei nemilos pe pieptul unuia dintre turcii căzuți. Zeița este desculță, poartă pe deasupra veșmintelor o mantie care flutură arcuită în jurul corpului probabil pentru a crea senzația de elan, de avânt războinic care a cuprins-o pe vijelioasa zeiță. Nu lipsesc nici stângăciile: chipul aspru, aproape viril al zeiței; mâinile prea lungi, degetele de la picioare ciudat creionate. Per ansamblu avem o Victorie glorioasă, bine meritată asupra păgânilor. Gravura este atent executată, cu diferențieri în execuție pentru a sublinia materialitatea: mantia diafană, gravată fin, rochia cu vâluri elegante prinse pe sub piept, corsajul strâmt, penajul involburat.

Cu fața implacabilă, Victoria calcă peste două trupuri dezgolite, doi turci morți care sunt căzuți la pământ în fața ei. Turbanele le-au căzut de pe cap și sunt așezate alături de armele răsturnate lângă fiecare dintre ei: un arc, un steag, trei săgeți și o sabie. Turcul din dreapta stă ghemuit, strâns tot, cu ambele picioare sub el, este prezentat din profil, are chipul cu nasul puternic profilat, ochii rotunzi, măriți de groază, mustața răsucită, întoarsă. Turcului din stânga Victoriei i se vede doar bustul, cu o mână încovoiată și cealaltă întinsă în sus, cu fața rotundă dominată de mustața încovoiată, ochii îndurerăți. Figurile de turci căzuți apar ca niște personaje pline de dramatism, reprezentate ca prototipuri formale: nelipsita mustață semnalează privitorului contemporan cu evenimentele faptul că aceste personaje aparțin comunității otomane. Expresia corporală lipsită de viață a turcilor întinși la pământ contrastează puternic cu imaginea însuflețită a Victoriei, redată în plin avânt.

Mesajul acestei imagini este clar: a venit scadența, cruzimea se plătește, ești crud, ai parte de același tratament. Fără milă au fost turcii cu creștinii, fără milă sunt tratați de zeița care trece peste ei cu nepăsare, ca și când ar fi niște simple obstacole și nu ființe umane. *Să se supună cel care a fost crud, să plătească pentru suferința provocată.* Imaginea emană dinamism, putere vitală,

forță de acțiune, de mișcare. Descoperim o schemă compozițională reușită ce prezintă o diversitate de sensuri simbolice plecând de la experiența clasică romană, trecând printr-un baroc clasicizant pentru a obține o imagine însuflețită a triumfului asupra păgânilor simbolizați de cei doi soldați turci căzuți la picioarele Victoriei (fig. 1).

Rv.: semicircular: **STRIGONIUM D.[ie] 21OCTOB.[ris] TURCIS EXTOR/TUM** [*Strigonium luat de la turci în ziua de 21 octombrie*]; în câmp: pe o colină, pe o înălțime se vede Strigoniul⁹ cu catedrala episcopală cu două turnuri înconjurată de alte clădiri între care probabil și palatul episcopal; de-o parte și de alta a catedralei episcopale este gravat anul **16 83**; așezarea apare fortificată pe înălțime ca o adevărată acropolă. Drumul care coboară de la această colină spre poale este clar marcat de acoperișuri de diferite forme iar la poalele acropolei se află orașul propriu-zis, înconjurat și el de o centură de fortificații cu turnuri și bastioane, între care se detașează clar silueta turnului de poartă. În prim-plan curge Dunărea, străpunsă de două mici insule și traversată de două poduri. În centru, în dreapta cetății se vede o altă așezare fortificată de tip Vauban iar în față, în stânga, o altă așezare cu turnuri și case înconjurată de ziduri și turnuri semicirculare. Compoziția piramidală, decorul cu elemente plastice pitorești, totul amintește de o gravură de epocă, de o vedută executată cu maximă minuțiozitate în încercarea de a reda Strigoniul și împrejurimile sale cât se poate de veridic (fig. 1a).

Ce-a de-a doua medalie celebrează eliberarea Strigoniului și a cetății Neuheusl¹⁰, este tot din argint, foarte bine conservată, are D = 40,1mm; inv. N41111.

Av.: în exergă: **SCHLACHT BEY GRAN/ 16 AVG. [ust]** [*Lupta de la Strigoniu, 6/16 august*].

În câmp: sintetizarea pe o singură față a medaliei a două bătălii. În prim-plan avem bătălia pentru Strigoniu: Forța imperială este prezentată ca o armată ordonată, disciplinată, echipată cu uniforme elegante, căști și arme de foc, un corp bine pregătit, eficient, care-și face datoria pe deplin. Un steag uriaș fluturat de stegar pare să însuflețească ostașii în luptă. Sunt nori de fum datorită canonadei artileriei și se vede chiar și un tun în tabăra otomană. În prim-plan, doi combatanți sunt surprinși în timpul unui duel, cu armele îndreptate unul spre celălalt, duel al cărui deznodământ poate fi ușor ghicit pentru că ostașul imperial a reușit să tragă primul și zărim fumul care iese de pe țevă. O adevărată pădure de lănci se ridică din ambele tabere, însă dacă lăncile creștine

⁹ Esztergom.

¹⁰ Nove Zamky.

ne apar ordonate, incisive, amenințătoare, gata de atac, cele otomane reflectă haosul din tabăra păgână: îndreptate în direcții diferite, formând X-uri uriașe care acționează ca o barieră; chiar și cei care vor să lupte sunt împinși înapoi de trupele speriate care fug și se retrag în dezordine. În tabăra otomană este haos, aglomerație, debandadă, oamenii se calcă în picioare; angrenați în vâltoarea retragerii unii întorc spatele bătăliei și fug, alții continuă să lupte; distingem un cal în mijlocul încleștării – călărețul părăsește în grabă bătălia. În fundal, în spatele taberei creștine se vede miza acestei bătălii, Strigoniul. Deasupra taberei creștine, călcând peste semilună, deasupra curcubeului apariția divină a Fecioarei Maria ocrotește tabăra creștina cu crucea în mână, înconjurată de raze de lumină. Trupul longilin se conturează cu claritate pe fundalul cerului, cu aureola strălucitoare în mandorlă, imagine emblematică de o imaterialitate covârșitoare venită în sprijinul unei cauze juste. În stânga acestei imagini de bun augur, o acvilă imperială purtând coroana și crucea și ținând în gheare o spadă și o ramură de palmier încrucișate desfășoară deasupra taberei turcești o hartă a orașului Neuhausl și a împrejurimilor acestuia, o reproducere grafică a planului de tip Vauban al cetății Neuhasl pe malul fluviului Neutra, însoțit de inscripția explicativă cu data la care cetatea a fost eliberată de creștini: **NEUHEUSEL DEN 2^e 19 AVG. [us EROB. [ert] NEUTRA FLUS** [*Neuheusel cucerit la 9/19 august, râul Nitra*].

Mentalitatea epocii este pe deplin oglindită în această „relatare”. Imaginea se conformează programului iconografic și ideologic al epocii: vizualizăm protecția divină într-o reprezentare de o spiritualitate vibrantă, avem simbolurile imperiale triumfătoare și o imagine pozitivă a armatei, un corp disciplinat, bine pregătit, eficient, care-și face datoria. În sens emblematic și ideologic aceste victorii militare reprezintă simbolul renașterii creștine prin credință (fig. 2).

Rv.: LGL; în câmp: © IN **III**/ MDCLXXXV. CUR[fürstentum] BEYERN; LOTHRINGEN; WALDECK/ PFEILE DES HEILS/ WIEDER DIE SYRER/ 2. KÖN.[ige] XIII. V.[ers] 17 [*În 1685./ Electoratul Bavariei, Lorena, Waldeck/ Săgețile cerului împotriva siriienilor. 2. Regi.XII.v.17*]; în centrul medaliei trei scuturi încărcate cu stemele electoratelor Bavariei, Lorenei, Waldeck-ului iar dedesubt, în partea inferioară a medaliei, sunt redată trei săgeți prinse cu o panglică și dispuse ca niște axe perfect simetrice.

Pe cant: **DAS THATEN DIE DREY HELDEN. 2. SAM[uel] 23.V.17.** [*Asta au făcut cei trei eroi.2.Samuel, 23, v.17*]. Reversul medaliei argumentează predilecția artiștilor din perioada barocului pentru episoadele mai dramatice ale anecdoticii biblice. Paralelismul făcut între războaiele ocrotite de divinitate ale evreilor și conflictul creștinilor cu păgânii turci apar evidente:

„Săgețile Cerului împotriva Sirienilor”

«...și a zis: „Deschide fereastra dinspre răsărit.” Și a deschis-o. Elisei a zis: „Trage.” Și a tras. Elisei a zis: „Aceasta este o săgeată de izbăvire din partea Domnului, o săgeată de izbăvire împotriva Sirienilor: vei bate pe Sirieni la Afec până îi vei nimici.»»

«...Ioas l-a bătut de trei ori, și a luat înapoi cetățile lui Israel.»¹¹

Așa cum Ioas a luat înapoi cetățile lui Israel, tot astfel și imperialii au luat „înapoi” cetățile creștine cu sprijinul divinității; este bine știut că, în fapt, aceste cetăți au fost de fapt în situația de a schimba un stăpân cu altul, de a trece din stăpânirea Imperiului otoman în cea a Imperiului habsburgic însă abila propagandă austriacă prezenta într-o lumină favorabilă această campanie de „eliberare” a teritoriilor creștine. Abundența aluziilor mistico-religioase în o realitate umană și cotidiană era de altfel un element caracteristic epocii. Dincolo de aspectele anecdotice, această imagine se pretează la diverse lecturi interpretative, fapt ce confirmă că alegerea acestui pasaj din Biblie s-a dovedit a fi extrem de inspirată (fig.2a).

Cea de-a treia medalie din argint celebrează eliberarea Strigoniului și a cetății Neuhausel, se află în stare bună de conservare, are D = 60,9mm și aparține colecției Esterhazy, inv. N57220.

Av.: circular AQVILA AVGVSTI MENSE AVGVSTO, OPPVGNATI ONE ET ACIE VICTRIX LVPOS TVRCICOS, GLORIOSA VENATRIX, VERTEBAT IN LEPORES¹² [*Acvila imperială, în luna august, vânătoare glorioasă, victorioasă în asediu și în bătălie, îi schimba pe lupii turcești în iepuri*]; în câmp: călare pe un cal, un soldat în armură având pe brațul stâng scutul cu acvila bicefală vânează doi lupi.

Metafora este cât se poate de sugestivă: prin intermediul unei alegorii este înfățișată victoria trupelor austriece asupra otomanilor. În sens metaforic această confruntare între oameni și lupi reprezintă simbolul luptei între creștini și păgâni; însemnul statal – vulturul imperial – identifică luptătorul cu statul austriac. Purtând un coif cu penaj, îmbrăcat într-o cămașă lungă, cu mantia învolburată de galopul calului, fața luptătorului este aproape ascunsă de scutul pe care tronează acvila bicefală. Cavalerul ține sulița ridicată, gata să fie aruncată înspre lupi. Atenția acordată detaliilor în redarea calului cambrat cu gura deschisă și nările umflate conferă un realism extraordinar imaginii acestuia și dă o senzație ciudată, aproape acustică imaginii: aproape îi percepem nechezatul. Călărețul este ajutat de doi câini care urmăresc vânatul și aleargă

¹¹ *Vechiul Testament*, 2Regi XIII, 17.

¹² Cronograma a fost descifrată de dr. L.Călian și data anul 1685.

lătrând fioros înspre pradă. Lupii fug speriați, fac salturi întinse pentru a mări distanța dintre ei și urmăritori, iar elanul fugii este sugerat printr-o redare plastică a cozilor întinse la maximum de viteza disperată a celor doi lupi. Blana animalelor este tratată cu atenție, grija pentru detalii fiind vizibilă în redarea atentă a zgărzilor căinilor sau a echipamentului calului: zăbale, frâie, șa. Peisajul nu este nici el neglijat: avem în fundal niște dealuri la poalele cărora se conturează o așezare. În partea stângă a călărețului imaginea este înviorată de un copac înfrunzit, de o serie de tufișuri, este redată chiar și iarba.¹³

Scena surprinde însăși chintesența mișcării, într-un realism grafic care conferă senzația unei efective participări la vânătoare. Totul este foarte veridic, pare o scenă dintr-o pictură flamandă în care minuția descriptivă nu strică coerența compoziției (fig3).

Rv.: în exergă A[nno]° 1685· 6₁₆ AUG [usti] TURCA STRIGO=/ NIO FRUSTRA OPPUNGATO-/ ACIE VINCINTUR· 2₁₉ AUG·[usti]/ NEOHEUSELIUM/VI CAPITVR· [*În anul 1685, în 6/16 august, după ce Strigoniul a fost zadarnic asediat de turci, au fost învinși (turcii) în bătălie; la 9/19 august Neuhesl a fost luat cu forța*]; în câmp: un personaj feminin drapat după moda antică prezintă două tablouri asistat de doi cupidonii bucălați. O Victorie înaripată miniaturală îi întinde și cununa de laur în timp ce ramura de palmier este deja în mâna stângă a personajului.

Personajul feminin, posibil personificarea Austriei, prezintă un contrapost mai stângaci, are piciorul drept flexat în față și umărul stâng mai ridicat într-o postură deloc degajată. Drapajul rochiei este atent executat, mantia atârnată corect pe brațul stâng și adusă în față pe partea dreaptă. Figura greoaie cu ochii parcă înfundați în orbite, nasul gros țesit, bărbia rotundă, mică, turtită, obrații plini, totul prezintă un chip inexpresiv pus în umbră de penajul vivace de la cască. Atitudinea personajului care se sprijină pe cele două tablouri patruleter care-o încadrează este înțepenită, prea puțin firesc ne apare felul în care ține ramura de palmier, poza rigidă și afectată nereușind să convingă. Deasupra tabloului din stânga domină cadrul ramura de palmier în timp ce deasupra tabloului din dreapta Victoria amintește prin poziționare, prin dimensiuni și prin atitudinea rigidă, formală, de îngerii din pictura bizantină. Miniaturala zeiță stă exact pe degetele personajului feminin: probabil s-a dorit sugerarea ideii că Austria ține în mâna ei Victoria dar efectul vizual este cu totul altul și zeița pare că o calcă pe degetele de la mâini. Victoria face o reverență

¹³ Întâmplător sau nu, chiar și conservarea medaliei este sugestivă, o diagonală împarte imaginea în două părți, una mai strălucitoare și mai bine păstrată în care evoluează cavalerul și căinii săi și una întunecată, înnegrită care îi are pe lupi drept protagoniști.

stângace și este surprinsă cu genunchii îndoși puțin prea mult, dând impresia că este gata să cadă în genunchi, secerată de pe picioare.

Tabloul din dreapta personajului feminin este divizat în două planuri: imaginea orașului Strigoniu și bătălia pentru acesta. Lăncile soldaților creează o poartă care îndepărtează peisajul spre planul secund, evidențiind astfel profunzimea. În fundal, sunt creionate dealurile din jurul Strigoniului. Orașul este redat în planul secund prin biserica și palatul episcopal de pe vârful dealului, fortificațiile și clădirile de la poale; bătălia dintre armata otomană și cea imperială are loc dincolo de Dunăre. Pe o suprafață extrem de redusă se desfășoară o scenă de un dramatism extrem: imperialii atacă și turcii sunt puși pe fugă. Dacă armata imperială arată disciplinat, cu lăncile ațintite spre turci, în formații ordonate, cu soldați folosind armele de foc, îngenuncheați în poziție de tragere, turcii fug învâlmășit, e un haos generalizat, sunt scăpați de sub controlul comandanților și fug cu lăncile pe umăr. Într-o propagandă abilă, toate victimele prezentate aparțin taberei otomane. Prima impresie: e o luptă între lăncile¹⁴ affrontate, însă o privire mai atentă ne dezvăluie un adevărat dezastru militar pentru forțele turcești. Două steaguri mari creștine intră-n cadru pregătindu-se să domine scena bătăliei abandonată-n grabă de flamurile cu semilună și de lăncile ai căror purtători fug. Compoziția plastică este foarte sugestivă, extrem de concentrată, de condensată, plină de informație.

Cel de-al doilea tablou, aflat în stânga personajului feminin este mult mai simplu, o hartă ce pare o vedută aeriană asupra Neuhauseul-lui, cu râul Nitra pe care este marcat cu o săgeată chiar și sensul de curgere a apei, cu o insulă în amonte și cu ieșirea cetății la râu. Cetatea este o fortificație hexagonală de tip Vauban, cu șase turnuri romboidale înconjurată de un șanț în formă de stea. Nu avem bătălii sau luptători care se înfruntă ci doar o descriere a „locului faptei” și menționarea direct pe râu a denumirii: **NEVTRA FLVS**.

Tablourile sunt flancate pe margini de doi putți înaripați cu capetele mari și trupul grăsun brăzdat peste bust de o panglică înnodată pe șold. Amândoi au ochii înfundați în orbite dar nu sunt identici și au atitudini diferite: cel de lângă tabloul care prezintă bătălia pentru Strigoniu pare că se ascunde cuminte după tablou, surâzând încântat iar celălalt, mai poznaș, este surprins în plin avânt, cu picioarele bine proptite și capul întors datorită efortului depus parcă pentru a încerca să doboare tabloul. Tipurile de cupidoni sunt tributare, din punct de vedere formal, arhetipurilor vehiculate în pictura barocă a epocii. Întreaga compoziție prezintă o simetrie ușor forțată, o imagine destul de încremenită salvată însă de tumultoasa scenă de luptă din primul tablou.

¹⁴ Derivat din pictura sec. XIV, motivul lăncilor va marca o serie largă de creații picturale, remarcându-se mai ales cele aparținând lui Paolo Uccello, Tizian sau Velázquez.

Medalia prezintă diferențe mari între avers și revers, nu pare să fie lucrată de aceeași mână de artist: pe cât de reușită este scena simbolică a vânătorii, pe atât de greoaie este prezentarea celor două victorii militare (fig.3a).

Pe cant: **STRIGONIO LIBERATO HOSTE PROFLIGATO ·NEVHEVSELIO EXPUGNATO CÆSAR TRIUMPHAT ·OTTOMANNUS TREPIDAT** [După ce Strigoniul a fost eliberat, dușmanul nimicit și Neuhasl luat, împăratul triumfă iar turcul tremură];

Cea de-a patra medalie, din argint, este dedicată campaniei antiotomane din 1684¹⁵ și se află în stare de foarte bună conservare, cu D = 48,6mm. Apartine colecției Eszterhazy, inv. N57236.

Av.: .HIW.; semicircular: **IMP.[erator] CÆS.[ar] LEOPOLD,** ^[us] **PIUS FEL.[ix] AUG.[ustus] RESTITUT.[or] HUNG.[ariae] BARBAR.[orum] TRIUMPHAT.[or] P.[ater] P.[atriae]** [Împăratul cezar Leopold cel pios, cel fericit, cel august, restauratorul Ungariei, triumfător asupra barbarilor, părinte al patriei]; în câmp: bust dreapta Leopold I. Sub bust este gravat anul **1684**.

Ideea iconologică centrală este *triumful Cezarului* învingător în război, medalia celebrând întreaga campanie antiotomană din anul 1684. Efigia împăratului Leopold I omagiat ca și restauratorul Ungariei, triumfător asupra barbarilor îl prezintă pe acesta într-un costum militar de ceremonie, purtând cununa de laur legată cu panglică la ceafă, peste peruca buclată la modă. Profilul decis, cu maxilarul inferior ieșit în afară, mustața și ciocul la modă, nasul drept, sprâncenele arcuite, bărbia rotundă, privirea fermă alcătuiesc un portret minuțios, în care se fac remarcate grija pentru detalii și execuția fină. Ne confruntăm aici cu un portret maiestuos în tradiția romană, o reprezentare emblematică readaptată momentului politic (fig.4).

Rv.: semicircular: **REUNIO IUSTISSIMA** [Cea mai dreaptă reuniune]; în câmp: doi putți țin coroana sfântului Ștefan care emană raze de lumină asupra unui ansamblu de 13 medalioane reprezentând vedute ale orașelor eliberate. Medalioanele sunt rediate sub forma unor cartușe decorative care au, pentru mai multă claritate, inscripționat și numele așezării în varianta germană: **OFEN, ZOLNOK, NEUHESL, CASCHAU, FUNFKIRCH, SEGEDIN, TOKAY, VEROVITZ, GRAN, EPERIES, NOVIGRAD, UNGWAR, SARAVAS**¹⁶. Medalioanele sunt legate între ele cu un șnur care se împletește deasupra semilunii căzută cu fața în jos, într-o redare plastică a înfrângerii otomane. Este o scurtă rememorare, extrem de sugestivă a campaniilor de eliberare, a

¹⁵ Ungarn - 1000 Jahre Geschichte in Münzen und Medaillen, Berna, 1986, 59/701.

¹⁶ Buda, Szolnok, Nove Zamky, Kosice, Pécs, Szeged, Tokay, ?, Esytergom, Epérjes, Nógrad, Ujgorod, Szárvas, cf. L. Călian, *op. cit.*, p. 173.

succeselor militare imperiale care se bucură de sprijinul divinității. Încă o dată Habsburgii se pun sub ocrotirea divină care îi sprijină în acest război sfânt împotriva păgânilor (fig.4a).

Pe cant: **NON ALIENA PETIT, REPETIT REX RAPTA CORONÆ; AD DOMINUM UT REDEANT, VIS TRAHIT, UNIT AMOR** [*Regele nu cere lucruri străine, ci solicită lui Dumnezeu să se întoarcă cele răpitate coroanei; forța le ia, dragostea le unește*]. Justețea luptei, a cauzei, drepturile uzurpate și restabilite sunt subliniate cu tărie încă o dată. *Forța le ia, dragostea le unește*, prezentarea antitetică, atât de dragă barocului este folosită pentru a conferi un dramatism sporit luptei creștine: Dumnezeu alături de o cauză dreaptă.

Confruntarea decisivă între lumea europeană în plină ascensiune și cea otomană aflată în pragul declinului a pecetluit recesiunea imperiului semilunii. Mesajul ideatic al conflictului a fost prezentat opiniei publice contemporane cu evenimentele învăluit de legendă, prin intermediul alegoriilor și al metaforelor tipic baroce. Adevărat model propagandistic, evocatoare a înfrângerilor otomane, medalistica folosește plastica decorativă laolaltă cu cele două componente ideologice de bază, catolicismul și slăvirea Casei de Austria, pentru a descrie contraofensiva imperială în termeni cât mai elogioși.

THE CONQUEST OF STRIGONIUM IN FOUR MEDALS BELONGING TO THE NUMISMATIC COLLECTION OF NATIONAL HISTORY MUSEUM OF TRANSYLVANIA

Abstract

The victories of the Christian armies over the Ottomans in the late 17th century opened a new era in the history of Central and Eastern Europe changing both military and political realities. Consequently, an analysis of the events within this period indicates that the new political status meant an increase of the Habsburg Empire. The paper focuses on the ideological propaganda for the Christian war elaborated by the Habsburgs through medals. Medals were always an important subject in historical, archaeological and artistic research. Some of them are exceptional artistic creations providing information about the events of past times.

1

1a

2

2a

3

3a

4

4a

0 ————— 3cm

1

1a

2

2a

3

3a

4

4a

0 3cm